Dušan Ičević

A Szocialista Szövetség önigazgató társadalmunkban

Mértékadóan a Szocialista Szövetséget összes polgáraink szervezetének tekintjük. Megállapítjuk néha, hogy „egyetlen", „igazi" társadalmi-politikai szervezete bizonyos szociális rétegeknek, például a parasztságnak, a városban pedig a „nem termelő" struktúráknak (a nyugdíjasoknak, a háztartásbelieknek stb.). Egyesek részéről időnként felvetődtek olyan lehetőségek is, hogy a DNSZSZ átalakulhatna a „parasztság" politikai pártjává. A nacionalista eufória idején kísérlet történt, hogy az ún. tömegmozgalommal helyettesítsék a Szocialista Szövetséget. Szórványosan olyan eszmék is elhangzottak, hogy a Szocialista Szövetség oppozícióba vonulhatna — az állammal szemben. Mindeme felfogások igazi értelme a technokratikus és liberalista szemlélet, a társadalmi berendezkedés önigazgatásellenes konceptusa. Gyakorlatilag mindez a többpártrendszerű politikai pluralizmushoz vezetne. Nem szorul bizonyításra, hogy szociális alapzatának bárminemű szűkítése, vagy az az esetleges kísérlet, hogy a Szocialista Szövetséget külön politikai párttá alakítsuk át, ellentétben állna e szervezet igazi társadalmi jellegével, azzal a szereppel, amit a Szocialista Szövetség az önigazgató jugoszláv társadalomban betölt.

Már a Népfronttól kezdődően, a népfelszabadító háború és a szocialista forradalom óta a Szocialista Szövetség úgy fejlődik „... mint élenjáró mozgalma az összes demokratikus erők — a munkásosztály, a parasztság, a haladó értelmiség és más dolgozó rétegek egybekapcsolódásának ...".[1] Osztály-önigazgatói lényegének meghatározásával a Szocialista Szövetségben objektivizálódik a munkásosztály, a dolgozó parasztság és az összes szocialista beállítottságú dolgozók és polgárok, valamint önigazgatói-politikai közösségeik és szervezeteik érdekeinek és akcióinak sokirányúsága és egyöntetűsége.

Ellentmondások és nehézségek a Szocialista Szövetség kinyilvánított társadalmi szerepének betöltésében

A gazdasági érdekkörben, a termelési viszonyok tekintetében és a politikai rendszerben jelentős változások mentek és mennek ma is végbe. A legújabb alkotmányreform a társult munkásokra ruházza át a hatalmi fölényt a politikai irányításban, az össztársadalmi újratermelés eszközeivel való rendelkezésben,

a politikai hatalom gyakorlásában és az összes társadalmi ügyek intézésében. Az önigazgatás megvalósítása és a munkások osztályérdekeinek érvényesítése a társadalomban, ami a legfőbb célja minden rendszerbeli változásnak, az új alkotmányos megoldásoknak és valamennyi akciónak, amelyet a Kommunista Szövetség és az összes haladó erők a Levéllel összhangban folytatnak, teljesebb eredménnyel vihető végbe, ha a gyakorlatban „újszerű" alakulatba tömörül a Szocialista Szövetség is, amely az összes haladó társadalmi erők akcióit egyesíti magában, s a Jugoszláv Kommunista Szövetség vezetésével az önigazgatású szocializmusért harcol. A Szocialista Szövetség hatóképességének növelése közvetlenül a dolgozó emberek mindennapi létszükségleteinek kifejezésére és kielégítésére irányul, a nyílt társadalmi kérdések hatékonyabb megoldását, a gazdaságszilárdítás sikeresebb megvalósítását és az új alkotmányos intézkedések valóra váltását célozza.

Magát a Szocialista Szövetséget sokféleképpen definiáljuk és magyarázzuk. Az összegyűjtött igenlő és tagadó meghatározások száma a 40-et is meghaladja.[2]

A legfőbb rendelkezéseket a Szocialista Szövetségről az 1966-ban megtartott VI. kongresszus dokumentumai, és külön a szervezeti szabályzat tartalmazza, amelyet 1971-ben egészítettek ki. Eszerint a szervezet önkéntességi elven alapuló demokratikus szövetsége a dolgozó embereknek és polgároknak, társadalmi és politikai szervezkedésük és tevékenységük legszélesebb formája, és politikai alapzata az önigazgatásnak. Ugyanakkor szervezete és társult tevékenységi formája minden szocialista tudatú és törekvésű erőnek. A JKSZ IX. kongresszusának álláspontja szerint feltétlenül következetesebbé kell tenni a gyakorlatot, hogy a politikai élet fő kérdéseit a Szocialista Szövetség keretein belül kell felvetni és kialakítani. „A közvetlen szocialista demokrácia rendszerében, amelyért a Kommunista Szövetség harcol, egyre fontosabb szerepet tölt be a Szocialista Szövetség. A társadalmi fejlődés demokratikus eszmei-politikai irányítása a Kommunista Szövetség részéről, amellyel túlhaladjuk a politika egypártrendszerű monopolizálását, s ugyanakkor fölöslegessé tesszük a többpártrendszert, csak úgy valósulhat meg, ha létezik egy széles politikai szervezet az összes társadalmi erők számára, amelyek magukévá teszik a társadalmi előrehaladás szocialista elveit, egy olyan szervezet, amely lehetővé teszi, hogy a reális érdekellentétek és a különböző eszmei álláspontok a dolgozó emberek közvetlen társadalmi-politikai ténykedésében jussanak kifejezésre és oldódjanak meg demokratikusan."[3] Tény azonban, hogy a valóságos társadalmi életben sok ellentmondás vetődött fel, változtak az erőviszonyok és sokféle esemény játszódott le, amelyek hatására többek között a DNSZSZ sem eléggé következetesen, illetve egyoldalúan fejlődött. Voltaképpen igen nagy arányú eltérés alakult ki a DNSZSZ kinyilvánított helyzete és a valóságos társadalmi gyakorlat között. Ennek természetesen számos oka van.

A Szocialista Szövetség társadalmi hatalmát és hatékonyságát számos „külső" körülmény gátolta, mindenekelőtt saját nem kielégítő szervezettsége, nem megfelelő szervezeti fölépítése. Tehetetlenségére kétségtelenül igen nagy közvetlen befolyást gyakoroltak a termelési viszonyok tekintetében és a politikai életben végbement események is. A munkatöbblettel való rendelkezés elválasztása a munkásosztálytól, a gazdasági-pénzügyi és politikai hatalom gócainak önállósulása és megerősödése, a technokrata-bürokrata összefogásból eredő monopóliumok kialakulása, valamint az önigazgatás és a társult munka parciális és partikularista érdekekre való szétdaraboltsága felaprózta a munkás-

osztály egységes érdekeltségét és a társadalom politikai szervezetét. Az etatista irányzatok alapjain, a csoport- és magántulajdon talaján felnövekedett dezintegrációs, nacionalista, liberalista és más munkás- és önigazgatásellenes erők a Szocialista Szövetség tevékenységét és működésének széles társadalmi demokratikus alapjait is leszűkítették. Maga a Szocialista Szövetség viszont, másfelől, nem töltődött fel kielégítő mértékben jelentős szociális erőkkel és érdekekkel. Inkább bezárkózott a maga leszűkített alakulatába, és jobbára fórumszerű munkát folytatott. A szociális tömegbázis, amelyből meghatározása szerint áll, nincs korszerűen és elég jól megszervezve. Volt olyan kísérlet is, hogy elválasszák a Kommunista Szövetségtől, s hogy létének szocialista forradalmi tartalmától megfosztva a tömegek spontán akcióira építsék fel. Másrészt megtalálhatók még benne az adminisztratív időszak hagyatékai is. Ezek mindenekelőtt a társadalmi-politikai szervezetek hierarchikus rendjében és „munkamegosztásában" tükröződnek. Eszerint minden politikai szervezetnek a „maga" ügyeivel kell törődnie, és mindenki a „felsőbb utasításokhoz" alkalmazkodik. Mindezek folytán nem sikerült kielégítő mértékben egyesíteni a sok különböző érdeket, nem sikerült megteremteni az akcióegységet, s legfőképpen ez fosztotta meg igazi társadalmi jellegétől a Szocialista Szövetséget, a dolgozó emberek és polgárok, az önigazgatású szocializmusért küzdő összes társadalmi erők e legszélesebb és legtömegesebb szervezetét.

A Szocialista Szövetség munkájáról és tekintélyéről nyilatkozó polgárok a véleménykutatások során leginkább azt kifogásolják, hogy nincs elegendő ereje a tettekhez, mert akcióit nem képes befejezni — a jól kimunkált határozatokat nem hajtják végre. Ezért „nincs befolyása", ezért „olyan szervezet, melyre senki sem hallgat", amely csak „begyűjti a tagdíjakat" és „megszervezi a választásokat". A többség egy hatékonyabb társadalmi-politikai tömegszervezetet követel, egy tetterősebb Szocialista Szövetséget kíván. Éppen ennélfogva, ha továbbra is az egyedi polgárok szűk területi szervezete marad, ha tevékenysége csupán erre a rétegre terjed ki, és ha csak parciálisan foglalkozik a társadalmi problémákkal, akkor hiába javul esetleg a fórumok összetétele, és hiába válik tömegesebbé, akcióképesebbé a szervezet; ha nem tud minden haladó erőt maga köré gyűjteni, akkor a Szocialista Szövetség nem töltheti be igazi társadalmi szerepét.

Azok a nehézségek tehát, amelyek az önigazgatás továbbfejlesztésében, a közvetlen szocialista demokrácia kibontakoztatásában felvetődtek, és az ellenállás, ami elsősorban a jövedelemmel való rendelkezésnek a munkásosztálytól való elidegenítésében nyilvánult meg, valamint a hatalmi gócok monopóliumainak kialakulása, összefogása vagy konkurrenciája gátat vetett a Szocialista Szövetség sokoldalúbb tevékenysége és társadalmi befolyása elé. És minthogy a Szocialista Szövetség nem mutatott fel tetteiben kielégítő határozottságot a nyílt társadalmi kérdések megoldása érdekében, s nem volt képes egyesíteni magában az összes társadalmi-politikai szervezeteket, mindez nagymértékben kihatott a közvetlen demokrácián alapuló önigazgatási viszonyoknak és a dolgozó emberek döntéshozatalának lassúbb kialakulására.

Ezért akar most a Szocialista Szövetség, összhangban az új alkotmányos elképzelésekkel, egységes frontként továbbfejlődni, amelyben a dolgozó emberek és polgárok, a társadalmi-politikai szervezetek és az összes szervezett szocialista erők, élükön a Jugoszláv Kommunista Szövetséggel, létrehozzák a szocialista erők akcióegységét a társadalom továbbfejlődésének irányításában a munkásosztály és az összes dolgozó emberek hatalma és önigazgatása alap-

ján. A Szocialista Szövetség reformja az önigazgatói-politikai szervezkedés, valamint a dolgozó emberek, a polgárok és a szubjektív szocialista erők akcióegységének megteremtése irányában meghatározott módon egyet jelent az alkotmányos változások kiteljesedésével.

A korszerű önigazgatói-politikai szervezkedés és a Szocialista Szövetségben folyó tevékenység főbb jellemzői

A politikai rendszerben végbemenő változások és a szervezett tudatos szocialista erők akciói a JKSZ vezetésével voltaképpen objektivizálják azokat az intézményes és valóságos feltételeket, hogy: a) megvalósuljon a társadalomban a munkások osztályérdekeinek dominációja, szövetségben az összes dolgozó emberekkel; b) a társadalmi tulajdon és a közvetlen jövedelemelosztás önigazgatása ténylegesen egységes termelési és társadalmi viszonyrendszerré alakuljon, a közvetlen szocialista demokrácia pedig olyan rendszerré, amelyben a társult dolgozó emberek és a polgárok együttesen döntenek saját közös és össztársadalmi szükségleteikről, együttesen gyakorolják a politikai hatalmat és intézik a társadalmi ügyeket. Ilyen alapon alakul ki a Szocialista Szövetség tevékenységének szociális-politikai tartalma, szervezeti fölépítése és egész struktúrája. A legfőbb rendelkezéseket erről az új alkotmányos szövegek és JKSZ X. kongresszusának Platformja tartalmazza. Eszerint a Szocialista Szövetség a jövőben még inkább úgy érvényesül majd, mint a dolgozó emberek, a polgárok és az összes szervezett szocialista erők demokratikus szövetsége, ami voltaképpen a legjobb népfrontos hagyományok egyenes folytatását jelenti ebben az össznépi demokratikus szervezetben. Most végre kifejlődtek azok a társadalmi feltételek és viszonyok, azok a tudatos erők, amelyek szavatolni képesek, hogy a Szocialista Szövetség a gyakorlatban is betölthesse elvileg már korábban meghatározott korszerű szerepét.

A Szocialista Szövetség voltaképpen kifejezője a szükségszerűségnek:

1. hogy megvalósuljon az önigazgatás mint alapvető termelési viszony és teljes társadalmi rendszer, amelyben a társult munka önigazgatású integrációja alapján, a Kommunista Szövetség által vezetett szervezett szocialista erők hatására és a politikai érdekkör demokratikus integrálódásával politikai téren is megvalósul a dolgozó emberek önigazgatása;

2. hogy létrejőjjenek a feltételek a munkások osztályérdekeinek dominálásához az egész társadalomban, illetve hogy a társult munkában önigazgatásilag megszervezett dolgozó emberek, az egész munkásosztály, együttesen az összes dolgozó rétegekkel a saját érdekeiket és közvetlen akcióikat helyezzék előtérbe a Szocialista Szövetségben, s ők töltsék be annak egész struktúráját;

3. hogy az önigazgató társadalom számos ellentmondásos érdekének szabad kinyilvánításában és szembeállításában végbemenjen a demokratikus összehangolás, a haladó irányú szintézis, éspedig az összes dolgozó emberek, a polgárok és a szocialista erők társadalmi megbeszélései és akcióegysége útján, kielégítve a dolgozó emberek konkrét érdekeit és szükségleteit, és megszabva a társadalmi fejlődés irányát az uralkodó termelési viszonyok, a munkásosztály történelmi érdekei és a JKSZ programja alapján.

Eltérően a polgári társadalomtól, melyben a különböző szociális csoportok szembenállását kibékíthetetlen osztályellentétek okozzák, az önigazgatású

szocialista társadalom objektív érdekellentéteit megbeszélések útján össze lehet egyeztetni. Ezzel magyarázható, hogy a szocialista önigazgató társadalomban a szociális csoportosulás és a politikai szervezkedés nem vezet el a politikai pluralizmushoz és a többpártrendszerhez, s ez a társadalmi berendezkedés ugyanakkor eltér az egypártmonopóliumú adminisztratív szocializmustól is. Dr. O. Ibrahimagić szerint a DNSZSZ lehetővé teszi a pluralizmust az akcióban „a munkások és polgárok társulásával és szervezetével, de a szocializmus pozícióin és a közösen meghatározott politikai álláspontok alapján". Szerinte „a forradalmi mozgalomként értelmezett DNSZSZ, amely magába foglalja a szocialista társadalom minden szervezett erejét", a pluralizmus jugoszláv képlete.[4] A munkásosztály uralmán alapuló önigazgatásnak és a közvetlen szocialista demokráciának épp egy olyan önigazgatói politikai szervezet a szükségszerű és természetes kifejezője, mint amilyen a Szocialista Szövetség, amely az összes dolgozó emberek és szervezett társadalmi erők demokratikus jellegű szövetségét és egységes frontját képezi.

Az önigazgatásnak, mennél fejlettebb, annál inkább sajátossága, hogy „a dolgozó emberek különböző érdekei és szükségletei a termelés és az elosztás szocialista viszonyai között szabadon kifejeződésre jutnak és összeütközésbe kerülnek egymással, de ezek a konfliktusok demokratikus úton és közvetlenül oldódnak fel, állami kényszer nélkül"[5] Az önigazgatás fejlődése során azonban olyan egyenlőtlenségek és összeütközések is bekövetkeznek, amelyeknek forrása az objektíve adott gazdasági és osztálystruktúra, az árutermelési és piacgazdálkodási viszonyok létezése, a polgári társadalom és a régi tulajdonviszonyok számos maradványa, a még mindig erős támaszpontokkal rendelkező etatizmus és a fokozódó technokratikus monopólium. Ezeket az ellentmondásokat semmiképpen sem lehet az önigazgatás belső törvényszerűségeivel feloldani és összeegyeztetni. „... Ha teljes egészében meg akarják valósítani a felszabadított munka érdekeit a termelés társadalmi eszközei révén, akkor politikai alakulatukat is létre kell hozni — azaz a politikai hatalomra és saját politikai szervezetük meghatározott formáira kell támaszkodniuk."[6] Az önigazgatás, vagyis a Kommunista Szövetség vezette szocialista erők állandó és kibékíthetetlen összeütközésben vannak az osztályellenséggel, a technomenedzseri, bürokratikus, liberalista, nacionalista és más hasonló erőkkel és törekvésekkel. A Szocialista Szövetségben nyílt és kérlelhetetlen politikai harc folyik a szocialista-ellenes erők minden olyan kísérlete ellen, amellyel saját eszméiket és érdekeiket igyekeznek előtérbe helyezni. Az eddigiek során azonban, ahogyan V. Vlahović is megállapítja, magában a Kommunista Szövetségben is érvényre jutottak bizonyos erők, amelyek arra törekedtek, hogy az önigazgatási-szocialista és a technokratikus-bürokratikus erők közötti ellentmondásokat is egyezmények és megbeszélések útján rendezzük, noha ezek az ellentmondások szigorúan osztályjellegűek.[7] Az ilyen antagonista ellentmondásokat csakis politikai eszközökkel és osztályharccal lehet felszámolni, sőt, ha szükség van rá, az állami kényszer alkalmazásától, az adminisztratív módszerektől sem szabad visszariadnunk. E harc forradalmi célkitűzése: a munkásosztály uralmának biztosítása a szocialista önigazgatási demokrácia rendszerében, amely a proletárdiktatúra megnyilvánulási formája.

A munka felszabadítása és a politika társadalmasítása során tehát az önigazgatási viszonyokat politikailag is formába kell önteni, a politikai önszervezkedésre is szükség van, többek között éppen a társadalmi-politikai szervezetek formájában, s jó ideig a politikai hatalomra való támaszkodás is meg-

marad. A politikai szervezkedés formája és a politikai hatalom eszközei azonban egyre inkább közvetlenül a munkásosztályra tartoznak, az ő akaratát és érdekeit fejezik ki az önigazgatásos termelési viszonyok védelmében. Ez a hatalom a társult termelők ellenőrzése alatt áll, s nincs elidegenítve tőlük. Nem lehet kétséges számunkra, hogy a mai társadalmi fejlődés szükségleteit sem az érdekek ösztönös kinyilvánításával és megfogalmazásával, sem a gazdasági törvényszerűségek automatizmusával, de másrészt kizárólag adminisztratív-jogi rendelkezésekkel sem lehet sikeresen érvényre juttatni és kielégíteni. Az önigazgatás tulajdonképpen objektív előfeltételét képezi annak, hogy a dolgozó emberek szabadon kinyilvánítsák érdekeiket, és hogy a konfliktusokat közvetlenül, demokratikus úton oldják fel minden állami kényszer nélkül, tehát az önigazgatás fokozatosan felválthatja az államigazgatást, megszüntetheti az állam monopóliumát az általános társadalmi érdekek képviseletére.

Ezek a haladó irányú folyamatok azonban nem mehetnek végbe önmaguktól. Szükség van a szervezett szocialista erők tudatos ténykedésére, amelynek alapját az objektív társadalmi törvényszerűségek, valamint a dolgozó emberek reális társadalmi viszonyainak és érdekeinek ismerete képezi. Csak így biztosítható a társadalom fejlődésének önigazgatási szocialista iránya, ami megfelel a munkásosztály történelmi érdekeinek. Ezért minden olyan törekvés és kísérlet, amelynek az a célja, hogy a Kommunista Szövetséget, a Szocialista Szövetséget és a többi szervezett szocialista erőt a régiségek múzeumába helyezzük, nyilvánvalóan a technokratikus és bürokratikus monopóliumok érdekeit fejezi ki. Szerintük a mai modern műszaki-technológiai forradalom és a társadalom állítólagos dezideologizálódása idején már nincs szükség az élcsapat irányító szerepére és tetterős politikai szervezetére. Csupán a tömegek ösztönös akcióira, a formális demokráciára és az önigazgatás spontán fejlődésére van szükség. Gyakorlatilag ez természetesen a bürokratikus elittel összenőtt technomenedzseri csoportok korlátlan hatalmához vezetne. Feltétlenül megújulnának és még inkább elmélyülnének az osztályellentétek, kizárólag a munkásosztály autentikus érdekeinek kárára. E. Kardelj kimondja, hogy a technokrata-igazgatási monopóliumok, miután átalakulnának „a társadalmi tőke kollektív tulajdonosainak holmiféle „ügyvezetőivé", de anélkül, hogy bárminemű felelősséggel tartoznának e kollektív tulajdonosoknak, azaz a munkásosztálynak", a munkásokat sajátos bérviszonyok közé vetnék vissza, „a munkásosztály önigazgatású demokratikus diktatúráját pedig felcserélnék az igazgatói technostruktúra diktatúrájával".[8] Kardelj az önigazgatás és a technokratikus monopólium összeütközésében társadalmunk legfőbb ellentmondását látja, amely ismételten létrehozhatja és elemeiben újratermelheti a régi tulajdonviszonyokat, sőt az osztályellentéteket és osztályviszonyokat is, a gazdasági hatalmat pedig elidegenítheti a munkásoktól.[9]

A Szocialista Szövetség osztály-szociális jellege

A Szocialista Szövetség nem szigorúan vett osztályszervezet. Szociális alapja és összetétele ennél sokkal bonyodalmasabb. Ugyanakkor azonban osztálybeliség nem semleges, és az érdekeket nem válogatás nélkül képviseli. A megbeszélések és a nyilvános politikai harc a Szocialista Szövetségben nem végződhet egyszerű „megszámláltatással" vagy az összes érdekek és javaslatok

gépies összevonásával, hanem el kell jutni a haladóértelmű szintézisig, a szelektáláshoz és a prioritások meghatározásához a munkásosztály és az összes önigazgatásilag szervezett dolgozó emberek érdekeivel összhangban, elvetvén mindazokat az eszméket, követeléseket és érdekeket, amelyek ellentétesek a szocialista társadaloméval. A Szocialista Szövetség ugyanis mindenekelőtt a munkásosztály és a dolgozó emberek történelmi érdekeit képviseli, az önigazgató társadalom fejlődése mellett van, hiszen ezért a célért küzdenek a Szocialista Szövetség keretében az összes szocialista irányvételű polgárok, az összes szervezett társadalmi erők. Ugyanakkor a DNSZSZ összetett, több nemzetiségű közösségében minden társadalmi-politikai szervezet a nemzetek és nemzetiségek egyenrangúságáért, az államszövetség közös érdekeinek megvalósításáért harcol. A szervezet maga is soknemzetiségű alakulat, de a kitűzött célok és a tettek tekintetében egységes az egész JSZSZK-ban, vagyis egész tagsága az önigazgatásos szocialista fejlődés egységes eszmei-politikai platformja alapján tevékenykedik. A munkásosztály érdekeinek megvalósítása, az önigazgatás és a közvetlen szocialista demokrácia, valamint a nagyobb társadalmi hatalommal rendelkező Szocialista Szövetség szempontjából döntő jelentőségű, hogy a jövedelem sorsáról azok döntsenek, akik létrehozzák, továbbá hogy a termelési viszonyok mindinkább megtisztuljanak az etatista vagy csoport-tulajdoni monopóliumok maradványaitól, a társadalmi-politikai berendezkedés pedig a közvetítés és a képviselet elemeitől, s hogy a pártpolitikai szervezkedésből kiküszöböljük minden hagyatékát a transzmissziónak, a paralellizmusnak és a belső vetélkedésnek.

A Szocialista Szövetség, együttesen a szervezetbe tömörülő társadalmi erőkkel és a Kommunista Szövetséggel, felelősséggel tartozik azoknak az objektív feltételeknek a létrehozásáért, melyek között a társult munka valóban szabadon rendelkezhet az általa megvalósított jövedelemmel, a dolgozó emberek és a polgárok pedig minden befolyás nélkül, közvetlenül dönthetnek megbeszéléseik útján saját közös szükségleteikről, a maguk ügyeiben. Mindez eredeti és komplex módon elsősorban a munka- és a helyi közösségben valósul meg, illetve a községben mint önigazgatói közösségben, mint az érdekek és viszonyok közösségében és demokratikus egységében. A Szocialista Szövetség is az önigazgatású munka-, helyi és érdekközösségekben, a községben jött létre. Erre épül azután nemcsak a DNSZSZ, hanem az egész politikai rendszer szuperstruktúrája. Ez pedig azt jelenti, hogy az egész politikai rendszert úgy kell beállítani, intézményesíteni és napról napra átvinni a valóságba, hogy az összes döntéshozatali központok magatartásában és minden elhatározásában az alapvető önigazgatási társulások, a társadalmi-politikai közösségek és szervezetek által önmagukat megszervezett dolgozó emberek komplex érdekei jussanak kifejezésre.

Az önigazgatás, hogy így fejezzük ki magunkat, maga is olyan típusú társadalmi szervezet, mint a Szocialista Szövetség. A politikai érdekkörben ugyanis a dolgozó emberek sajátos önigazgatása a legszerteágazóbb módon a Szocialista Szövetségben valósul meg. Sokféle érdeküket a dolgozó emberek természetesen közvetlenül a társult munka szervezetében váltják valóra. De senki sem zárkózhat be a saját alapszervezetébe. A közös érdekek megvalósítása céljából munkájukat és eszközeiket nagyobb önigazgatói közösségekbe, nagyobb rendszerekbe stb. társítják. Másfelől a társult dolgozók csak úgy vehetik birtokukba az egész jövedelmet, és külön a munkatöbbletet, amely a közös és össztársadalmi érdekek kielégítését szolgálja, s csak úgy

elégíthetik ki sokféle szükségletüket a helyi, az érdek- és társadalmi-politikai közösségekben, ha megvan a saját önigazgatói-politikai szervezetük, vagyis ha tevékenyen részt vesznek a Szocialista Szövetség munkájában. A közvetlen szocialista demokrácia, amelynek sajátos kifejezője és formája a DNSZSZ is, az önigazgatásos termelési viszonyokra és arra a rendszerre épül, amelyben a dolgozó emberek közvetlenül döntenek a munka feltételeiről, eszközeiről és eredményeiről, a társadalmi élet minden kérdéséről. A Szocialista Szövetség voltaképpen egyesíti magában a dolgozó emberek önigazgatói-politikai érdekeit, akaratát és akcióit a közös társadalmi szükségletek kielégítésében, vagyis a küldöttségi rendszer által és más szervezeti formában közvetlenül kihat az önigazgatói egyezmények és társadalmi megállapodások mint közös döntések meghozatalára az önigazgatói közösségekben és a községgyűlésben. Ezért is természetes a követelmény, hogy a Szocialista Szövetséget minél közvetlenebbül a dolgozó emberek érdekeivel és akcióival kell „feltölteni". Egyszóval a Szocialista Szövetséget úgy kell megszervezni és olyan akcióképessé kell tenni, hogy betölthesse társadalmunkban a maga korszerű szerepét.

A Szocialista Szövetség — az összes szervezett társadalmi erők tevékeny társulása

A munkásosztály osztály-szociális érdekeinek megvalósítása, továbbá az önigazgatás és a közvetlen szocialista demokrácia elkerülhetetlenül megköveteli a Szocialista Szövetség reformját. A politikai érdekkörben a Szocialista Szövetségnek létre kell hoznia a feltételeket ahhoz, hogy a dolgozók osztályérdekei kerüljenek előtérbe a társadalomban. A Kommunista Szövetség, vagyis a munkásosztály élcsapata közvetlenül felelős egy akcióképesebb Szocialista Szövetség megteremtéséért, éppen a munkásosztály érdekeinek sokoldalúbb érvényesítése végett. A dolgozó emberek, a polgárok és a szervezett szocialista erők azért társulnak ebbe a szervezetbe, hogy megbeszéljék és ténylegesen megoldják az időszerű társadalmi kérdéseket. Voltaképpen a Szocialista Szövetségben valósul meg a dolgozó emberek és az összes szervezett szocialista erők érdekeinek és akcióinak önigazgatási-politikai integrációja.

A Szocialista Szövetség eddigi szervezetének és ténykedésének egyoldalúsága mindenekelőtt épp abban nyilvánult meg, hogy úgy fogták fel és úgy kezelték, mint az egyének szövetségét, minélfogva túlságosan az egyedi polgár felé volt fordulva, vagy pedig zártan, fórumszerűen dolgozott. Minden társadalmi-politikai szervezetnek megvolt a „maga" szigorúan körülhatárolt tagsága, a Szocialista Szövetséget pedig, noha hivatalosan a dolgozó emberek és polgárok általános szervezete volt, amelyben együttesen léptek fel a szocialista tudatú szervezett erők, számos társadalmi környezetben gyakorlatilag a többi társadalmi-politikai szervezet „maradványaként" tartották számon, olyan szervezetként, amelynek tagsága parciális összetételű, s amely az „egyéb" társadalmi kérdéskörökkel foglalkozik.

A JDNSZSZ VI. kongresszusáig minden társadalmi-politikai szervezet kollektív tagja volt a Szocialista Szövetségnek. Amikor a kollektív tagok e formális státusát megszüntették, nem azt kívánták elérni, hogy minden politikai szervezet egymástól elkülönült tevékenységet folytasson, s még kevésbé

azt, hogy a Szocialista Szövetség csupán egyike legyen a szervezeteknek, velük párhuzamosan működve, hanem azt, hogy ebben a szervezetben egyesítse tevékenységét valamennyi társadalmi erő. Ha most újra érvényre juttatjuk az elvet, hogy ez a szervezet képezi szövetségét az összes szervezett szocialista erőknek, és ebben valósul meg az összes társadalmi-politikai szervezetek társulása, akkor a Szocialista Szövetségben közvetlenül létrejön az egységes szocialista front, a szocialista erők politikai és akciós egysége az önigazgató szocialista társadalom irányítása és továbbfejlesztése céljából.

A JKSZ X. kongresszusának álláspontjait és határozatait előkészítő Platform egészen világosan kimondja annak szükségszerűségét, hogy „a JKSZ szüntelen harcot folytasson a szocialista erők egységes frontjának erősítéséért, ami a JDNSZSZ szervezeteiben jut kifejezésre. Mint össznépi front, a JDNSZSZ ugyanakkor a munkásosztály és az összes dolgozó emberek, illetve általánosságban a polgárok legszélesebb önigazgató testületét képezi mint a társadalmi-politikai szervezetek szervezett közössége, élén a munkásosztállyal és annak élcsapatával".[10] A DNSZSZ, mint E. Kardelj magállapítja, elsősorban a Kommunista Szövetség, a szakszervezetek, az Ifjúsági Szövetség, a Harcosszövetség stb. szervezete, s csak azután az összes többi dolgozó emberé. Másként, ha a régi maradna, a sor végére kerülne, gyakorlatilag arra a struktúrára korlátozódna, amely kívül áll az önigazgatásos termelési viszonyokon. Természetesen minden társadalmi-politikai szervezet megújul a maga keretein belül, és felkészül a maga korszerű, önálló és felelősségteljes feladataira a társadalomban. Valamennyien együttesen alkotják a Szocialista Szövetség magvát, élükön a Kommunista Szövetséggel, s e szervezeten belül határozzák meg alapvető álláspontjaikat saját és társult tevékenységükhöz, együttesen dolgozzák ki javaslataikat, amelyeket az önigazgató, állami és más szervek és szerveztek elé terjesztenek, s amelyekkel egyúttal támogatják vagy építőjellegűen bírálják azok munkáját. A DNSZSZ mégsem koalíciója a politikai pártoknak, s nem csupán alaki összessége a társadalmi erőknek, de nem is olyan szervezet, amelyben elmerülnek mindazok, akik alkotják. Nem helyettesítője a többi szervezetnek, s nem is fölérendeltje azoknak. Valamennyien együttesen alkotják a Szocialista Szövetséget, s általa jön létre az akciók egysége és kölcsönös összefüggése. Az „egyéni" és a „kollektív" tagságot nem is lehet egymástól elválasztani, és külön szervezeti alakulatokba tömöríteni. A dolgozó emberek, a polgárok és a szervezett szocialista erők együttesen képezik a DNSZSZ egységes szervezetét. Ezért elfogadhatatlan, hogy az egyedi polgárok külön alakulatba tömörüljenek, amelynek területi jellegű választott szervei lennének, s ezekből állna a szűkebb értelemben vett DNSZSZ. De nem változtatna lényegesen a helyzeten az sem, ha a már meglevő területi szervezetekhez formálisan hozzácsatolnánk a társadalmi-politikai szervezetek küldöttségeit, s ily módon tekintenénk megújítottnak a szervezetet.

A Szocialista Szövetség olyan alkatú társadalmi-politikai szervezet, amilyennel más politikai rendszerekben nem találkozhatunk. Új típusa ez a dolgozó emberek és a szervezett szocialista erők önigazgatói-politikai társulásának, azokat egyesíti, akik az önigazgatású szocializmus mellett vannak. Mint az összes szervezett erők szövetsége nem esetenként, szükség szerint jön létre, hanem állandó tevékenységet folytat — meghatározott szervezeti fölépítésben, az összes erők állandó társulási formájában. A DNSZSZ az önigazgató társadalom céljainak megvalósításáért teremti meg sajátos frontját a szocialista

erőknek. Arra a kérdésre, hogy a DNSZSZ politikai szervezet-e, vagy a társadalom szocialista átalakulásának forradalmi mozgalma, dr. O. Ibrahimagić a következő választ adja: „egyre kevésbé politikai szervezet, s egyre inkább formája az akciós, politikai és társadalmi egységnek a szocialista programok megvalósításában".[11] A DNSZSZ ily módon lehetővé teszi, hogy minden társadalmi-politikai szervezet teljes egészében kifejezésre juttathassa a maga sajátosságait és önállóságát. Minden társadalmi-politikai szervezetnek megvan a maga felelősségteljes programbeli feladatköre, a maga tagsága, a maga sajátos szervezeti fölépítése. Valamennyien kölcsönösen függenek egymástól, és közvetlen együttműködést folytatnak. Ami azonban mindannyiukat egyaránt érinti, amit együttesen tudnak a legjobban megbeszélni, azt már a DNSZSZ tűzi napirendre. Együttesen a Szocialista Szövetség legszervezettebb részét alkotják. A Kommunista Szövetség a maga programbeli feladatait, a maga eszmei-politikai irányító szerepét a Szocialista Szövetségben mint a dolgozó emberek, a polgárok és a szervezett szocialista erők egységes szövetségében valósíthatja meg a legteljesebben.

A Szocialista Szövetségben tehát a dolgozó emberek és a polgárok önmagukat szervezik meg, és azért társulnak, hogy szabadon kifejezhessék érdekeiket és javaslataikat. Így elsősorban is demokratikus légkörben jutnak el a nézetek összeegyeztetéséhez, a szintézishez, a társadalmi megállapodásokhoz, kialakul a politikai platform, létrejönnek a közös álláspontok a tevékenységhez. Mindez több sikert igér, ha a DNSZSZ munkájában minden szervezett társadalmi erő, valamennyi önigazgatói-politikai szubjektum részt vesz, s ha ezek együttes megállapodásaik alapján egyedileg és közösen is felelősséget vállalnak a meghatározott politika valóra váltásáért. A JKSZ vezette szocialista erők egységes frontjának kialakítását szorgalmazva, s ezt a forradalom további irányításának, a forradalmi bázis bővítésének és a tudatos szubjektív tényezők erőteljesebb ténykedésének szükségességével indokolva V. Milatović amellett szállt síkra, hogy a Szocialista Szövetségben mindenkinek „társult, egyesült politikai erőként" kell fellépnie, de ugyanakkor „nem szabad elfojtani vagy megszüntetni a különböző társadalmi-politikai szervezetek létjogosultságát, sem e szervezetek és fórumaik felelősségét elsősorban a saját tagságukkal szemben".[12] Ugyanakkor a DNSZSZ nem valamilyen „csúcsszervezet", amely a többi társadalmi-politikai szervezet fölé van rendelve, s nem alakulhat át a fórumok fórumává, hanem a társadalmi, a politikai megbeszéléseket kell szolgálnia, azt a tevékenységet kell egyesítenie, amely a jelentősebb társadalmi kérdések megoldására irányul. A DNSZSZ semmiként sem élvezhet „monopóliumot" arra, hogy egyetlen „központjává" váljon az álláspontok és az akciók összeegyeztetésének. Közvetlen megbeszélések és érdekegyeztetések mennek végbe az önigazgatói közösségekben és szervekben, valamint a többi társadalmi-politikai szervezetben is. A legfőbb irányító és politikai-koordináló szerepet a Kommunista Szövetség tölti be. Amikor azonban az összes társadalmi erők közös érdekeiről van szó, és amikor az összes dolgozó emberek és polgárok érdekeinek, akaratának és akcióinak politikai integrációjáról kell dönteni, akkor a KSZ vezető szerepének biztosításával ezt sokkal sikeresebben lehet a Szocialista Szövetségben végrehajtani. Így általa valósul meg az integráció a politikai érdekkörben, s ha ezt egyesítjük az anyagi-termelési érdekkörben, vagyis a társult munkában megvalósuló önigazgatói integrációval, akkor teljesebbé és hatékonyabbá tehetjük egész demokratikus politikai rendszerünket.

A Szocialista Szövetség — közvetlen akciós-politikai társulása a dolgozó embereknek és polgároknak mint egyéneknek

A dolgozó emberek és polgárok mint egyének is közvetlenül szervezkednek és tevékenykednek a Szocialista Szövetségben — függetlenül attól, hogy egyébként melyik önigazgatói közösségnek vagy társadalmi-politikai szervezetnek a tagjai. A dolgozó emberek és polgárok a maguk konkrét érdekeikkel közvetlenül kapcsolódnak ebbe a szervezetbe, és nem csak kollektívan „képviseltetik magukat" az önigazgatói-politikai társulások (a társadalmi-politikai szervezetek, a polgárok társadalmi szervezetei és egyesületei, az önigazgatói érdekközösségek stb.) útján. Egészen végletes megoldás lenne, összeférhetetlen a demokratikus hagyományokkal, valamint a Szocialista Szövetség szervezetileg szerteágazó, tömeges és össznépi jellegével, ha a dolgozó emberek, a polgárok nem juthatnának benne közvetlenül is kifejezésre, ha nem vehetnének részt saját kezdeményezéseikkel és javaslataikkal az álláspontok és a társadalmi politika kialakításában, az akciók megvitatásában és végrehajtásában. Az emberek ilyen szempontból sem absztrakt egyedek, egymástól elszigetelt egyének, hanem dolgozó emberek és polgárok, akiknek konkrét életszükségleteik, önigazgatói-politikai és társadalmi követelményeik és érdekeik vannak, amelyeket közvetlenül és a többiekkel együttesen kívánnak kifejezésre juttatni, összeegyeztetni és kielégíteni. Különösen a falusi dolgozó embereknek fontos, hogy lehetőségük legyen saját szükségleteik és tevékenységük sokoldalú szervezett kifejtésére.

Következésképpen a DNSZSZ önigazgatói-politikai bázisát úgy kell megszervezni, irányítani és mozgósítani, hogy a dolgozó emberek és a polgárok közvetlenül a munka- és lakóhelyükön vehessenek részt az önigazgatói alapközösségek, a tagozatok, a társadalmi-politikai szervezetek, az egyesületek közös tevékenységében, a közvetlen szocialista demokrácia minden munkaformájában, a Szocialista Szövetség szakosztályaiban és mindenütt másutt, ahol vitáznak, döntenek, befolyást gyakorolnak a társadalmi kérdések megoldására, a közös szükségletek kielégítésére, egyszóval ahol társadalmi ügyeket intéznek. Kérdés azonban, hogy magalakítsuk-e, és hogyan alakítsuk meg a területi szervezeteket (a tagozatokat), amelyek felölelik az összes dolgozó embereket és polgárokat, még ha másutt is meg vannak már szervezve, és szervezetileg ezek képezik majd a DNSZSZ alapszervezeteit, vagy pedig egész fölépítése és szervezeti mércéi szerint a DNSZSZ helyi szervezete tekinthető alapegységnek, amely a tagozatokban, az önigazgatású alapközösségekben, a társadalmi-politikai szervezetekben, a társadalmi szervezetekben stb. megszervezett dolgozó emberekre, a „kollektív" tagok szervezeteire „oszlik". Ugy tűnik, helyesebb, ha a tagozatok és más tevékenységi formák által egy-egy területen minden dolgozó embert és polgárt felölelünk. Ők ily módon is, együttesen az önigazgatói-politikai szervezkedés és társulás egyéb formáival alkotják az egész Szocialista Szövetséget.

A helyi szervezetben a dolgozó emberek és a polgárok politikai megbeszélések és közvetlen akciók útján, saját álláspontjaik és javaslataik alapján egyeztetik össze egyéni és közös érdekeiket — a helyi közösségek és a munkaszervezetek összekapcsolásával, a szociális, közoktatási-művelődési, kommunális, lakásügyi és más kérdéseik konkrét megoldásával. Személyes részvételükkel járulnak hozzá a közvetlen demokratikus döntéshozatal és a társadalmi megbeszélések rendszerének fejlesztéséhez, hatást gyakorolnak a társadalmi-

politikai közösségek és az önigazgatói érdekközösségek közgyűléseibe delegált küldöttek és küldöttségek munkájára, megbeszéléseire és döntéseire, társadalmi ellenőrzést gyakorolnak a választott szervek munkája felett, küzdenek az emberek közötti humánus viszonyokért, és szembeszállnak minden antiszocialista jelenséggel és irányzattal. A dolgozó emberek és a polgárok közvetlen választások útján küldötteket választanak területükről a DNSZSZ választmányába és szerveibe, és meghatározzák munkájuk alapvető irányelveit. Hogy az „új" Szocialista Szövetségben hogyan tekintünk majd az egyéni tagság kérdésére, erre vonatkozóan viszont egyelőre megoszlanak a vélemények.

Bizonyos elgondolások szerint az egyének formális tagságára, és tagdíjak fizetésére nincs szükség a Szocialista Szövetségben. A tagság kérdése eszerint a politikai állásfoglaláson múlik, illetve az önigazgatású szocializmushoz való viszonyuláson. A formalitás e tekintetben értelmét veszíti, mivel minden dolgozó embernek és polgárnak alkotmányos joga, hogy tevékeny tagja legyen a DNSZSZ-nek. Ilyenformán a DNSZSZ tagja nem valamilyen absztrakt polgár, hanem a városok és falvak valamennyi dolgozója, aki már egyébként is meg van szervezve az önigazgatói alapközösségek, a társadalmi vagy politikai szervezetek, polgárok egyesületei stb. révén. Ha az új alkatú DNSZSZ is megtartja a formális tagságot, akkor kérdés, kik alkotják: az összes dolgozó emberek és polgárok, azok is, akik már tagjai valamely társadalmi-politikai szervezetnek, vagy csak azok, akik minden ilyen szervezeten kívül maradtak? Másrészt azonban kifogásolható a formális tagság eltörlése is, hiszen a tagság egyúttal hovatartozást, tettrekészséget és kötelességvállalást is jelent. A tagdíjak fizetése tehát továbbra is igazolása lenne a szervezethez való tartozásnak. Nem egységesek a vélemények arról sem, hogy az önigazgatói alapközösségek beletartoznak-e a Szocialista Szövetségbe. Egyesek szerint a dolgozó emberek, amikor valamely önigazgatói alapközösségbe társulnak, azonnal alkotó részévé válnak a Szocialista Szövetségnek, s ebből eredően közvetlenül, nem pedig a szakszervezet közvetítésével választhatnak küldötteket a DNSZSZ választmányába és szerveibe. Mások különbséget tesznek a végső döntések meghozatalára jogosult önigazgatói közösségek, valamint a társadalmi-politikai szervezetek között, amelyek a döntéshozatal előkészítésének tényezői, s arra a következtetésre jutnak, hogy csak a társadalmi és politikai szervezetek és egyesületek által megszervezett dolgozó emberek és polgárok képezhetik alapvető alkotóelemeit a Szocialista Szövetségnek. Elvileg mégis arra az álláspontra helyezkedhetünk, hogy a DNSZSZ alapja a dolgozó ember és annak valamennyi önigazgatói társulása, minden társadalmi és politikai szervezete. A fontos, hogy a dolgozó emberek és a polgárok minden haladó irányú törekvésüket és tényekedésüket a DNSZSZ keretében fejthetik ki. Jobb, ha a tevékenységből vezetjük le tagságunkat, mintsem ha a szigorúan formálisan vett tagság alapján építenénk fel a szervezetet, s ezzel mindent elintézettnek vélnénk. Az akció egységes frontja nem lehet tekintettel a tagság formális kérdésére. A DNSZSZ kizárólag a dolgozó emberek, a polgárok és az összes társadalmi erők egységes tevékenysége alapján válhat korszerű, hatóképes szervezetté. De épp ezért, a maga meghatározott szabványjegyeivel meg is tartható a tagság kategóriája, ha ennek célja az akciók egyesítése és az egységes magatartás. A Szocialista Szövetség össztevékenységének pénzelését azonban a szükséges eszközök — törvény vagy társadalmi megállapodás útján való — leválasztásával kell szavatolnunk.

A Kommunista Szövetség és a Szocialista Szövetség kölcsönös viszonya

A Szocialista Szövetség új helyzete rendszerünkben és a tényleges viszonyok tekintetében döntő módon függ a kommunisták magatartásától és felelősségük fokától, a Kommunista Szövetség eszmei-politikai erősítésétől, hatékonyságának növelésétől és korszerű szervezettségétől. Egész eddigi fejlődésünkben is döntő jelentőségű volt a Kommunista Szövetség viszonya a Szocialista Szövetséghez. A Népfront a JKP közvetlen irányításával jött létre még a háború előtt, majd a népfelszabadító harcban, a szocialista forradalomban erősött meg. Nem fentről szervezték meg a különböző politikai pártok megegyezése alapján, hanem lent a néptömeg hozta létre, s a korábbi pártpolitikai hovatartozástól és társadalmi helyzettől függetlenül egységes össznépi politikai szervezetté fejlődött. A DNSZSZ egész eddigi története során különbséget tettünk a KSZ és az ún. politikai tömegszervezetek között. A Kommunista Párt, illetve a Kommunista Szövetség — mint ahogyan a Jugoszláv Népfront harmadik kongresszusának programnyilatkozata kimondta — mozgatóereje és szervezője, irányítója a tömegszervezetnek. Ezen a kongresszuson a Népfront teljes egészében magáévá tette a JKP programját. A JDNSZSZ szervezeti szabályzata kimondja, hogy a tömegszervezet és a Kommunista Szövetség kölcsönös viszonya az önállóságon, az együttműködésen, a kezdeményező készség kölcsönös fejlesztésén, a véleménycserén és a kölcsönös függőségen alapszik.

E két szervezet kölcsönös viszonyát dr. N. Pašić kulcsfontosságúnak tartja a politikai rendszer jellege és fejlődése szempontjából, a közvetlen szocialista demokrácia következetes megvalósítása tekintetében. Ebben a viszonyban „a Kommunista Szövetség nem úgy jelenik meg, mint olyan szervezet, amely kívülről irányítja (a tömegszervezet) munkáját, sem úgy, mint a vezető réteg valamely szűkebb szervezete a Szocialista Szövetségen belül. A Kommunista Szövetség hatása és tevékenysége demokratikus elvekre alapozódik, s nem csorbítja sem az egyik, sem a másik szervezet önállóságát". A kommunisták a polgárokkal egyenrangúan nyilvánosan, érvekkel és példamutatással harcolnak a KSZ álláspontjainak érvényesítéséért. „Épp ez teszi lehetővé a Szocialista Szövetség számára, hogy magáévá téve a JKSZ programját mint önnön szocialista irányvételének eszmei megalapozottságát, teljes mértékben megőrizze szervezeti és tevékenységbeli önnállóságát. Így magában a politika demokratikus kialakításának és végrehajtásának folyamatában, a Szocialista Szövetségen belül kerül kapcsolatba és fűződik egybe a tudatos szocialista erők vezető szerepe a közvetlen demokráciával és a politikai önigazgatással".[13]

A gyakorlatban és az emberek tudatában azonban még megtalálhatók a a régi időszak maradványai. Ezek főképpen abban a felfogásban jutnak kifejezésre, hogy a Szocialista Szövetségre és a Kommunista Szövetségre is szigorúan intézményesített beállításban kell tekinteni, mint két különálló politikai szervezetre, melyek mindegyikének megvan a maga tagsága és a maga feladatköre. Meghatározott alkalmakkor és társadalmi környezetekben úgy tekintettek rájuk mint klasszikus politikai partnerekre, másutt a két szervezet egyes vezetői, fórumai vagy professzionális struktúrái néha vetélytársakat láttak egymásban, de történtek kísérletek arra is, hogy a Szocialista Szövetséget visszavessük a régi viszonyok közé, amikor szerepe a transzmisszióban merült ki, s a Kommunista Szövetség egyes fórumainak határoza-

tait közvetlenül a Szocialista Szövetség szervezeteihez és szerveihez továbbították végrehajtásra.

A Kommunista Szövetség nem hajthatja végre sikerrel a maga átalakulását, nem válhat korszerű élcsapattá, ha a kommunisták nem fejtenek ki mindennapos tevékenységet a Szocialista Szövetségben, az összes önigazgatói-politikai testületekben. Ez nem megbizatás vagy fegyelem kérdése, hanem az eszmei-politikai hozzáállásé és a felelősségtudaté. A KSZ magába zárkózik, elbürokratizálódik és leértékeli saját társadalmi szerepét, ha nem folytat közvetlen harcot a munkásosztály érdekeiért, az önigazgatásos-demokratikus viszonyokért, a társadalom szocialista irányvételű fejlődéséért a legszélesebb társadalmi rétegekben, elsősorban a Szocialista Szövetségben.

A JKSZ IX. kongresszusa kimondta, hogy a kommunisták elkötelezett tevékenysége az önigazgató szervek és a társadalmi-politikai szervezetek, különösen a Szocialista Szövetség munkájában egyik legfontosabb formája a kommunisták nyilvános politikai ténykedésének. A JKSZ X. kongresszusának Platformja szintén felelőssé teszi a kommunistákat a Szocialista Szövetség, valamint a társadalmi-politikai és társadalmi szervezetek munkájáért, miután megállapítja, hogy ezek a szervezetek egyre inkább „egységes szocialista frontjává válnak a munkásosztály és az önigazgatású szocialista társadalom történelmi és konkrét érdekeiért folytatott harcnak".[14] A kommunisták irányító és akciós-politikai ténykedését a Szocialista Szövetségben éppen a Kommunista Szövetségnek mint élcsapatnak az az elhatározottsága teszi szükségessé, hogy a munkások osztályérdekei kerüljenek előtérbe a társadalomban, továbbá hogy hatékonyabban egyeztessük össze és oldjuk fel a társadalmi ellentmondásokat, s hogy továbbfejlesszük az önigazgatási viszonyokat, a közvetlen szocialista demokráciát. Ezért száll síkra a Platform valamennyi társadalmi-politikai szervezet forradalmi osztálytartalmának, demokratikus szerepének és feladatkörének, önnállóságának és társadalmi-politikai felelősségének erősítéséért, szembehelyezkedve minden olyan szektáns felfogással, amely a Kommunista Szövetség vezető szerepét kiegyenlíti a politikai szervezetek igazgatásának módszereivel.

A Szocialista Szövetség szerepe a küldöttségi és a gyűlésrendszerben

A Szocialista Szövetségben a dolgozó emberek és a polgárok elidegeníthetetlen alkotmányos jogaik alapján szervezik meg önmagukat és társulnak, hogy szabadon kifejezésre juttathassák, összehangolják és kielégítsék egyéni és közös szükségleteiket és érdekeiket, hogy meghatározzák társadalmi politikánkat, s hogy döntő hatást gyakoroljanak valamennyi választott szervre. Az így meghatározott közös társadalmi politika arra kötelezi a Szocialista Szövetséget, valamint annak minden egyéni és kollektív tagját, hogy saját öntevékenységével végr hajtsa mindazt, amit együttesen elfogadtak. Társadalmi értelemben kötelező ez a társadalmi-politikai és önigazgatói érdekközösségek közgyűléseire, az állami és önigazgatói szervekre nézve is, azok egész magatartása, minden határozatuk és intézkedésük tekintetében.

Az alkotmányos előírások szerint ugyanis a dolgozó emberek és a polgárok, az összes szervezett szocialista erők a JKSZ vezetésével a Szocialista Szövetségben intézik felelős társadalmi ügyeiket — megvizsgálva minden tár-

sadalmi kérdést, irányítva a társadalmi fejlődést, megvalósítva a nemzetek és nemzetiségek egyenrangúságát, folytonosan továbbfejlesztve az önigazgatásos szocialista társadalmi viszonyokat. A Szocialista Szövetségben döntenek a választásokkal kapcsolatos politikai aktivitás programjáról és a káderpolitikai mércékről, megszervezik a jelölési eljárást, határoznak a küldöttek megválasztásáról és munkájáról, nyilvánosan értékelik a hatósági és önigazgatási szervek, valamint a társadalmi pozíciót betöltő személyek munkáját, biztosítják a dolgozó emberek tájékoztatását stb. A Szocialista Szövetség így válik legszélesebb keretévé a dolgozó emberek, a polgárok és az összes szervezett társadalmi erők társadalmi-politikai ténykedésének, így válik egyik legfőbb tevékeny tényezőjévé a szocialista önigazgatási rendszernek.

A dolgozó emberek önigazgatása a társult munka alapszervezeteiben, a helyi és érdekközösségekben és a többi önigazgatású szervezetben voltaképpen alapját képezi az egységes önigazgatási rendszernek, valamint a munkásosztály és valamennyi dolgozó ember hatalmának, az erre épülő önigazgatási szervezet a kommunában pedig egész politikai rendszerünknek képezi alapját. Ennek a leglényegesebb mozzanatnak megfelelően az önigazgatás politikai alapja a Szocialista Szövetség mint a politikai érdekkör integrációjának demokratikus formája. Benne válik lehetővé és valósul meg a dolgozó emberek érdekeinek egybekapcsolása és összeegyeztetése a termelés és a társadalmi közösség viszonyában, aminek elsődlegesen a helyi és érdekközösségekben, valamint a kommunában mint alapvető önigazgatói és társadalmi-politikai közösségben kell megvalósulnia.

A Szocialista Szövetségnek felelősségteljes feladatai vannak a küldöttségi rendszer kialakításában és működésében. Az alkotmányreform döntő fontosságú újdonsága a küldöttségi viszonyok beépítése minden olyan intézménybe, ahol azokat a közös érdekű társadalmi ügyeket intézik, amelyeket a dolgozó emberek nem intézhetnek közvetlenül a maguk önigazgatói alapközösségeikben.

E tekintetben a küldöttrendszer voltaképpen a dolgozó emberek közvetlen döntéshozatalának hatóeszköze a közös érdekek összeegyeztetésében és érvényesítésében, a társadalmi ügyek intézésében. Ezzel a rendszerrel megszüntetjük a politikai-képviseleti viszonyokat a politikai döntéshozatalban és más társadalmi feladatok végzésében. Az eddigi általános politikai képviselők helyett a dolgozó emberek küldötteket választanak a maguk önigazgatói alapközösségeikben, akik azután a gyűlésekben társulva mint az önigazgatói közösségek tanácsai, ha szükség van rá, politikai döntéseket is kimondhatnak, amikor meghatározott közös érdekekről és ügyekről van szó. A társult munka alapszervezeteinek dolgozói ugyancsak küldötteket választanak a nagyobb önigazgatói társulások önigazgató szerveibe, az érdek- és más közösségekbe stb. A dolgozó emberek azonban nem azért választanak küldötteket és küldöttségeket, hogy megfosszák magukat a hatalomtól, hanem hogy kifejezésre juttathassák érdekeiket és akaratukat, amit a küldötteknek össze kell egyeztetniük a többi dolgozó ember érdekeivel és akaratával.

A küldöttségek, illetve küldöttek mint saját önigazgatói alapközösségük szűkebb érdekeinek hordozói a közös szervekben határozzák el, ha kell, szavazás útján, hogy társadalmilag mely érdekeket lehet elfogadni. Osztályérdek, hogy a megállapodásokban és döntésekben a munkásosztály, illetve a társult termelőmunka hatalmi fölénye jusson kifejezésre. Ez a követelmény nem egyeztethető össze semmiféle ösztönösséggel, még ha ez a folyamat formálisan önigazgatásosnak és demokratikusnak is tűnik. Ugyancsak megenged-

hetetlen, hogy a részérdekek szabad kinyilvánításában a technobürokratikus monopóliumok és más hasonló erők jussanak fölénybe a dolgozó emberek jogainak bitorlásával, vagy hogy a küldöttségekkel bizonyos szűk csoportok manipuláljanak. A dolgozó emberek érdekeinek tudatosításával, és a Szocialista Szövetség, illetve a társadalmi-politikai szervezetek által megszervezett politikai megbeszélésekkel és akciókkal döntő módon hozzá kell járulni a munkások osztályérdekeinek érvényesítéséhez. Ezért a küldöttségek és a DNSZSZ, illetve a társadalmi-politikai szervezetek együttműködését nem úgy kell intézményesíteni, mintha ez valamilyen társas viszony lenne, és a DNSZSZ, illetve a társadalmi-politikai szervezetek kívülről gyakorolnak hatást a küldöttségek és a gyűlések munkájára. Ehelyett a társadalmi-politikai szervezeteknek integrálniuk kell tevékenységüket az önigazgatói alapközösségek megbeszéléseiben és akcióiban, s együttesen kell hatást gyakorolniuk a küldöttségek, illetve a választott közös szervek munkájára, hogy minél szakszerűbben és felelősségteljesebben határozzák meg és hajtsák végre a közös politikát, s végezzék a dolgozó emberek által rájuk bízott feladatokat.

A Szocialista Szövetségben kialakított közös álláspontok és javaslatok formailag nem kötelezik a küldöttségeket és küldötteket, de a kérdések sokoldalú megvitatásán alapuló reális, építőjellegű véleményezés jelentős mértékben elősegítheti a könnyebb és szakszerűbb döntéshozatalt a gyűlésekben, vagyis az önigazgatói és társadalmi-politikai közösségek önigazgatási szerveiben. Az egész döntéshozatali folyamat így integrálódik reális önigazgatási-demokratikus viszonnyá és rendszerré. Eközben számunkra idegen konstrukció lenne, ami a nyilvános és magánjellegű érdekkörre oszló politikai rendszereket jellemzi, ha a DNSZSZ mint „külső tényező" lépne fel, elkülönülten az önigazgatású szervezkedés és politikai döntéshozatal folyamatától. Rendszerünkben ugyanis maguk az államhatalmi szervek is átalakulnak, mindinkább önigazgatói-demokratikus tartalommal töltődnek fel, maguk is sajátos szerveivé válnak a társadalmi önigazgatásnak. Természetesen még sokáig szükség lesz az állam meghatározott klasszikus funkcióira is, amelyeket mint a társult munka és az önigazgatás hatóeszközeit következetesen és felelősségteljesen alkalmazni kell. Az államhatalomnak azonban a dolgozó emberek, a polgárok és önigazgatói közösségeik érdekeit és akaratát kell kifejezésre juttatnia, és azoknak közvetlen demokratikus ellenőrzése alatt kell állnia. Mindezeknél az okoknál fogva, úgy tetszik, nehéz lenne elfogadni azokat az eszméket, melyek szerint a Szocialista Szövetséget szembe kellene állítani az államhatalommal. Indokoltabb, ha a DNSZSZ mint a dolgozó emberek, a polgárok és az önigazgatói-politikai szubjektumok demokratikus szervezete a társadalmi megállapodások révén az építőjellegű bírálat, nem pedig az oppozíció álláspontjára helyezkedik. Ez azonban nem azt jelenti, hogy csupán továbbítania kell az álláspontokat és követeléseket az illetékes intézményekhez és szervekhez, majd pedig méltóságteljesen várni az eseményekre, hanem felelősséget is kell vállalnia álláspontjainak realitásáért és progresszivitásáért, mindent meg kell tennie azoknak elfogadásáért és végrehajtásáért, folytonosan akcióban kell lennie, hogy megbeszéljék és demokratikusan összeegyeztessék a társadalmi ellentmondásokat és az egymástól eltérő véleményeket a döntéshozatal folyamatában. A társadalmi viszonyok mai egyre határozottabb önigazgatási irányvételének feltételei között, amikor az állam mindinkább a munkásosztály érdekei és hatalma megvalósításának eszközévé válik, nem pedig a legfelsőbb hatalmat gyakorolja, társadalmilag megokoltabb, hogy a

magában sokféle érdeket demokratikusan egyesítő DNSZSZ a társadalmi politika, a politikai platform és az akciós programok meghatározásának színhelye legyen, s folytonosan tevékenykedve mindig megfelelő alternatívákat kínáljon fel a konkrét megoldásokhoz a rendszer és a hivatalos politika keretei között. Pontosan így alakulnak ki az összetett dinamikus kölcsönösségi viszonyok, így válik összefüggővé a tevékenység és a felelősség, ami jóval több a politikai hatalom osztott központjainak egyszerű szembenállásánál vagy konkurrenciájánál.

Dr. O. Ibrahimagić joggal vélekedik úgy, hogy a Szocialista Szövetség és az állam semmiképpen sem léphet társas viszonyra. A DNSZSZ funkciója küldöttségek kialakításában lényegében véve „az állammá szerveződő munkásosztály kialakításának funkciója". Ezért az állam nem társ, hanem „hatóeszköze a Szocialista Szövetségnek mint forradalmi politikai mozgalomnak, az állam e mozgalom funkciója, nem pedig valami, ami kívül vagy felette áll annak." Szerinte csupán „a gyűlések egymás közötti viszonyáról" lehet beszélni, „amelyek egyaránt magából a Szocialista Szövetségből nőnek ki, és egyaránt magának a Szocialista Szövetségnek, a dolgozó emberek, a polgárok és közös szervezeteik struktúrájának a részét képezik", tehát ezek a viszonyok „magán a Szocialista Szövetségen belüli viszonyok, nem pedig azon kívül állók, vagy a közötte és a gyűlések között kialakuló viszonyok". Felfogását a Szocialista Szövetségnek mint az összes szervezett szocialista erők integrált akciójának lényegére alapozza, amely egyúttal a hatalom alapja is. „Ez a szervezet tehát társadalmi formája a munkásosztály és minden dolgozó réteg legmagasabb fokú bekapcsolódásának a hatalom gyakorlásába — részint közvetlen módon, részint pedig küldöttek delegálásával a gyűlésekbe, amelyeket a dolgozó emberek közvetlenül ellenőriznek, s amelyek a DNSZSZ által meghatározott társadalmi fejlődés programját hajtják végre. Az állami és önigazgatási szerveket tehát a társult munka alapszervezeteiből és a helyi közösségekből fölépítve a Szocialista Szövetség hozza létre a társadalom minden szintjén, és ugyanakkor politikai és társadalmi felelősségre is vonhatja őket egyénileg vagy kollektíve, ha eltérnek az általa meghatározott programtól."[15] Épp ezért a Szocialista Szövetség mélyreható változásokra törekszik saját szervezetén belül, de a tekintetben is, ahogyan mások viszonyulnak hozzá a jelzett irányvétel szempontjából.

Következésképpen a küldöttrendszerben és az önigazgatású szocialista demokrácia új berendezésű politikai rendszerében a Szocialista Szövetség nem olyan politikai szervezet, amely a választások lebonyolításával befejezi tevékenykedését, a megválasztott szervek pedig önállósulnak és függetlenítik magukat saját választási és önigazgatói-politikai bázisuktól — saját belátásuk szerint engedélyezve a DNSZSZ, illetve a dolgozó emberek és a polgárok időnkénti részvételét a megbeszéléseken és a döntéshozatalban. A döntő fontosságú újdonság épp a társult munkásoknak, a dolgozó embereknek és polgároknak, a Szocialista Szövetség által megszervezett erőknek az a joga, hogy saját tevékenységükkel, a küldöttek megválasztásával stb. létrehozzák a gyűléseket, továbbá hogy közvetlenül és folyamatosan részt vegyenek a döntéshozatalban, hogy megbeszéljék a közös álláspontokat és akciókat, hogy politikai és intézkedésbeli előterjesztéseket tegyenek, ellenőrzést gyakoroljanak, hogy helyeseljenek és bíráljanak, s hogy szükség esetén leváltsák és visszahívják a megválasztott küldötteket, a közmegbízatások hordozóit. A Szocialista Szövetség így válik erőteljes hatóeszközévé az önigazgatásra alapozódó közvetlen

szocialista demokráciának, s így válnak a gyűlések mint önigazgatási és állami szervek felelős végrehajtóivá a dolgozó emberek és önigazgatói közösségeik, szervezeteik társult akaratának. A legszerteágazóbban és a legközvetlenebbül így valósul meg az az alkotmányos elv, amelynek értelmében a munkásosztály és az összes dolgozó emberek a hordozói a hatalomnak és a társadalmi ügyek intézésének.

A Dolgozó Nép Szocialista Szövetségének szervezeti-politikai felépítése

A Szocialista Szövetség politikai-szervezeti felépítése, amelyet a szervezeti szabályzat határoz meg közelebbről, összhangban van azzal a rendelkezéssel, amelynek értelmében a Szocialista Szövetség az összes szocialista beállítottságú dolgozó emberek és polgárok, illetve az összes szervezett szocialista erők demokratikus szövetsége. Minthogy ilyenformán a Szocialista Szövetség alapját a maguk komplex érdekeik, jogaik és felelősségük figyelembe vételével önigazgatói és társadalmi-politikai közösségekbe és szervezetekbe társult dolgozó emberek és polgárok alkotják, így esetében nem érvényesek a szigorú szervezeti intézményesítés klasszikus normái. A Szocialista Szövetség alapját ugyanis egyfelől a társult munkában, másfelől pedig a helyi és érdekközösségekben és a községben társult dolgozó emberek képezik.

A legfontosabb az, hogy a Szocialista Szövetség „új" felépítése és munkamódszerei, a korszerű szükségleteknek megfelelően konkrétan meg is valósuljanak a társadalmi bázisban. Tulajdonképpen a Szocialista Szövetségben megy végbe az elsődleges társulás, illetve az összes szervezett szocialista erők szervezeti és tevékenységbeli egybekapcsolódása. A termelési viszonyok megváltozása, a munkásosztály és az összes dolgozó emberek felülkerekedése a társadalmi újratermelés minden eszközén és folyamatán, a politikai hatalom gyakorlásán és az összes társadalmi ügyek intézésén, s mindennek alapján az egész politikai rendszer levezetése a küldöttségi viszonyokra, mindez közvetlen hatást gyakorol a DNSZSZ egész szervezetére, mindenekelőtt magában a társadalmi bázisban. Voltaképpen magában a társadalmi bázisban alakulnak ki az önigazgatási közvetlen-demokratikus viszonyok, s ezekből vezetjük le a politikai szervezkedés és ténykedés minden formáját.

A szervezkedés különféle érdekelvei, amelyek a munkából és a területi hovatartozásból erednek, elsőként és közvetlenül a helyi szervezetben kapcsolódnak egybe, a helyi szervezet pedig általában egybeesik a helyi közösséggel. A helyi szervezetet a társult munka alapszervezeteinek, illetve a szakszervezeti csoportoknak, a különféle területi szervezetek csoportjainak, a társadalmi-politikai szervezetek tagozatainak, a polgárok társadalmi szervezeteinek és egyesületeinek, valamint az önigazgatói érdekközösségeknek a dolgozói alkotják egy-egy meghatározott területen. Mindezekben az alakulatokban a dolgozó emberek közvetlenül választják meg küldötteiket a helyi választmányba. A küldöttségi elvek alapján létrejövő helyi választmány közös megállapodással dolgozza ki programját, valamint a dolgozó emberek és polgárok, illetve a kérdéses területen működő szervezett szocialista erők közös érdekű politikai álláspontjait. A választmány, illetve a küldöttek a saját szervezeteik, azaz az őket delegáló dolgozó emberek és polgárok által meghatározott irányelvek szerint dolgoznak.

A helyi választmánynak végrehajtó-politikai szervei vannak a meghatározott politika érvényesítése, a javaslatok előkészítése és a munka egyeztetése céljából. A társadalmi kérdések sokoldalú, szakszerű és konkrét megtárgyalása, a közös álláspontok kidolgozása, valamint megfelelő akciók és intézkedések foganatosítása végett szakosztályok és kérdésköri (tematikus) választmányok alakulnak. (Ésszerűnek tetszik a Szlovén DNSZSZ javaslata, amely szerint a helyi szervezetekben szakosztályokat, „felsőbb" szinten pedig kérdésköri — tematikus — választmányokat kellene létrehozni.) A szakosztályok minden dolgozó ember és polgár előtt nyitva állnak, ha érdeklik őket azok a problémák, amelyekkel foglalkoznak. A kérdésköri (tematikus) választmányok a küldöttségi elvek szerint dolgoznak. A szakosztályok és a kérdésköri (tematikus) választmányok, miután közösen megállapodásra jutnak, gyakorlati intézkedéseket foganatosítanak és közvetlen hatást fejtenek ki a meghatározott társadalmi kérdések hatékony megoldása érdekében. A helyi választmányok a szükségnek megfelelően munkacsoportokat, bizottságokat és más hasonló testületeket hoznak létre, tanácskozásokat, szemináriumokat, közvitákat szerveznek. A helyi választmány olyan szerveket is megalakíthat, amelyek folyamatosan követik, vizsgálják és véleményezik a kölcsönös viszonyok alakulását együttesen az önigazgatói közösségekkel és gyűlésekkel, illetve a küldöttségekkel és küldöttekkel, s ezzel kapcsolatban, vagy a káderpolitikával stb. kapcsolatban megfelelő javaslatokat terjesztenek a helyi választmány elé. Mindezek a szervek önállóak, és felelősséggel tartoznak munkájukért a DNSZSZ választmányainak. Felépítésük összhangban van a küldöttségi elvekkel, magvukat a társadalmi-politikai szervezetek képezik. A konkrét szervezeti felépítést a helyi szervezet szabályzata és munkaterve írja elő.

A DNSZSZ választási feladatkörének teljesítése végett a szervezet egész struktúrájából küldötteket választanak a jelölőértekezletekbe. Ezeknek munkáját az alkotmányos rendelkezések és a választási törvények szabályozzák.

Mindezek az alapelvek a DNSZSZ községi, tartományi és köztársasági szervezeteiben egyaránt érvényesek. A Szövetségi Választmányban és ennek szerveiben ezenkívül a Szocialista Szövetség köztársasági és tartományi szervezeteinek részarányos képviseletéről is gondoskodnak. Ezeket a testületeket ugyancsak a társadalmi-politikai szervezetek, a különféle önigazgatási szervek, valamint a polgárok által létrehozott szervezetek és egyesületek küldötteiből, illetve küldöttségeiből alakítják meg szövetségi szinten. A Szocialista Szövetségben így jön létre a „bázistól" a „csúcsig" az összes szervezett szocialista erők együttes alakulata, amely ezeknek közös elhatározásaira és tevékenységére épül.

Jegyzetek

[1] A JDNSZSZ szervezeti szabályzata. Lásd Zbornik dokumenata, 1945—1969. Belgrád 1969. 97. old.

[2] Meghatározások, hogy a mi a DNSZSZ: a polgárok önkéntes demokratikus szövetsége, a társadalmi-politikai tevékenység és a dolgozó nép által gyakorolt társadalmi önigazgatás legszélesebb támasza (a jelenlegi alkotmányból); a különféle okmányok, felszólalások szerint: egyik legalapvetőbb mozgatója és hordozója a dolgozó emberek politikai akcióinak; a polgárok és dolgozó emberek hatóeszköze a közvetlen demokráciában; az önigazgatás egységes politikai alapzata; politikai támasza a közvetlen szociális demokráciának; a társadalom szocialista átalakulásának egységes politikai hatóeszköze; egységes

szocialista mozgalom; a szocialista program és akció politikai szövetségébe szervezett nép; szervezett tömegbázis; össznépi szervezet; általános politikai szervezet; legátfogóbb politikai szervezet; a szervezetek szervezete; korszerű szervezet; a legtömegesebb társadalmi-politikai szervezet; az emberek közvetlen megszervezésének rendszere; az alkotmányos rend politikai alapzata; valamennyi polgárunk alkotmányos joga; a szocialista öntudat szervezett erőinek szövetsége, egyesülete; a társadalmi szervezetek szövetsége; az autentikus érdekek szövetsége; a közvetlen szocialista demokrácia legautentikusabb kifejezése. Ezenkívül természetesen: a politikai rendszer alkotó eleme; az a hely, ahol a társadalom összes szervezett erői együttesen tevékenykednek, és együttesen döntenek a közös ügyekben; továbbá az a hely, ahol politikai felelősségre lehet vonni a közmegbízatások hordozóit; az összes polgárok és szervezett társadalmi-politikai erők összejöveteleinek legszélesebb kerete; a közvetlen szocialista demokrácia, valamint a döntéshozatal, az integráció, a szolidaritás és a társadalmi ellenőrzés tényezője; tribün; és végül: a jövő élő szervezete. A legújabb időkben mindezen felül még hozzáteszik: az önigazgatás politikai szervezete; önigazgatású politikai szervezet, illetve intézmény; a társadalom összes szervezett erőinek szintézise; és mind gyakrabban ismétlődve: az önigazgatásos szocializmus platformján álló szocialista erők egységfrontja. Másfelől megállapítjuk, hogy a Szocialista Szövetség nem klasszikus szervezet, nem közvetítő; soha nem volt a pártok koalíciója; nem párt, nem csupán egy a szervezetek közül, és nem is párhuzamos szervezete a többinek; nem ellenzék, de nem is egyszerű levezetője az állami és a pártpolitikának; nem közvetítője és nem is helyettesítője az önigazgatásnak és a közvetlen szocialista demokráciának. Mindezek olyan vélemények a Szocialista Szövetségről, amelyekben a lényeg, a legfőbb meghatározó elemek egymásba olvadnak a Szocialista Szövetség programfeladataival és politikai akcióival.

[3] Határozat a JKSZ továbbfejlesztésének eszmei-politikai alapelveiről. Lásd: Deveti kongres. Komunist kiadó. Belgrád 1969. 219. old.

[4] Dr. O. Ibrahimagić: A Szocialista Szövetség — politikai szervezet vagy forradalmi mozgalom. Lásd a Pregled 1972. évi 10. számát. Szarajevó. 1294. old.

[5] Dr. N. Pašić: Osztályok és politika. Lásd a Rad kiadását. Belgrád 1968. 335. old.

[6] Lásd ugyanott, 336. old.

[7] V. Vlahović: A JKSZ X. kongresszusa Platformtervezetének megindoklása. Lásd a Borba 1973. május 25-i számát. 13. old.

[8] E. Kardelj: Az alkotmány módosításának alapvető okai és irányelvei. Lásd a Komunist kiadványát. Belgrád 1973. 17. old.

[9] Lásd ugyanott.

[10] Platform a JKSZ X. kongresszusa álláspontjainak és határozatainak előkészítéséhez. Lásd a Borba kiadványát. Belgrád 1973 júniusa. 17. old.

[11] Dr. O. Ibrahimagić fenti műve. 1298. old.

[12] V. Milatović: A JDNSZSZ és az önigazgatás, a szocialista demokrácia fejlődése. Lásd a Međunarodna politika 557. számát. Belgrád 1973. június 16. 4. old.

[13] Dr. N. Pašić: fenti műve. 345. old.

[14] Lásd a Platform szövegét, ugyanott.

[15] Dr. O. Ibrahimagić: A Szocialista Szövetség feladatköre a küldöttségi rendszerben. Lásd a belgrádi Borba 1973. június 26-i számának 7. oldalát.

Rezime

Socijalistički savez u samoupravnom društvu

Ostvarivanje klasno-socijalnih interesa radničke klase, u saveništvu sa svim radnim sloievima društva, dosljedniji razvoj samoupravljanja i neposredne socijalističke demokratije neminovno traže da se vrši reforma Socijalističkog saveza.

Još od Narodnog fronta, iz narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije, Socijalistički savez se razvija kao progresivni pokret povezivanja svih demokratskih snaga

— radničke klase, seljaštva, napredne inteligencije i drugih radnih slojeva. Odredbama u novom Ustavu i u Platformi za Deseti kongres SKJ još jače se afirmišu i utvrđuju stavovi o Socijalističkom savezu kao demokratskom savezu radnih ljudi i građana i svih organizovanih socijalističkih snaga, kojima se nastavljaju najbolje narodnofrontovske tradicije opštenarodne demokratske organizacije. U njemu radni ljudi i građani, društveno-političke organizacije i sve organizovane socijalističke snage na čelu sa Savezom komunista Jugoslavije ostvaruju političko i akciono jedinstvo socijalističkih snaga u usmjeravanju društvenog razvoja na osnovama vlasti i samoupravljanja radničke klase i svih radnih ljudi.

Za razliku od buržoaskog društva u kome su interesi različitih socijalnih grupacija u nepomirljivom klasnom sukobu, u samoupravnom socijalističkom društvu se objektivni protivurečni interesi mogu ostvarivati samo usklađivanjem i dogovaranjem. Na toj osnovi, u samoupravnom socijalističkom društvu, socijalno grupisanje i političko organizovanje ne vodi političkom pluralizmu i višepartijskom sistemu, a odvaja se ujedno i od jednopartijskog monopola administrativnog socijalizma. Samoupravljanju je svojstvena društvena organizacija tipa Socijalističkog saveza. Svojevrsno samoupravljanje radnih ljudi u političkoj sferi, naime, najšire se ostvaruje u Socijalističkom savezu. Neposredna socijalistička demokratija, čiji je osoben izraz i oblik i sam Socijalistički savez, izrasta na samoupravnom produkcionom odnosu, na neposrednom odlučivanju i dogovaranju radnih ljudi o uslovima, sredstvima i rezultatima rada i svim društvenim poslovima.

Socijalistički savez nije strogo klasna organizacija. On ima složenu socijalnu osnovu. Međutim, on nije klasno neutralan niti propusan za sve interese, već prije svega opredijeljen istorijskim interesima radničke klase. Javna politička borba koja se vodi u SSRN ne može da se završi prostim „prebrojavanjem" ili mehaničkim spojem svih interesa i predloga, već da dovede do progresivne sinteze, do selekcije, određivanja prioriteta koji su u interesu radničke klase i svih radnih ljudi, i samoupravljanja, a odbacivanja svih ideja, zahtjeva, i interesa koji su suprotni socijalističkom društvu. U Socijalističkom savezu u političkoj sferi stvaraju se uslovi da radničko-klasni interes bude dominantan u društvu. Zapravo, da samoupravljanje u praksi postane i osnovni produkcioni odnos i integralni sistem društva zasnovan na društvenoj svojini i raspodjeli prema rezultatima rada i solidarnosti radnih ljudi, sa odlučujućom ulogom radničke klase u svim društvenim poslovima.

SSRN je, znači, novi tip samoupravno-političkog udruživanja radnih ljudi i organizovanih socijalističkih snaga koji objedinjuje sve koje su za samoupravni socijalizam. On se kao savez svih organizovanih snaga ne uspostavlja od potrebe do potrebe, već je u stalnom dejstvu, sa određenim političko-organizacionim ustrojstvom, kao združena akciona snaga svih. SSRN je svojevrstan front socijalističkih snaga za ostvarivanje ciljeva samoupravnog društva. Takav Socijalistički savez istovremeno omogućuje da se potpunije izražava osobenost i samostalnost svake društveno-političke organizacije. Međutim, za ono što je zbilja zajedničko, što se udruženo može najbolje dogovarati i akciono ostvarivati, čini se u Socijalističkom savezu. Istovremeno, u Socijalističkom savezu se radni ljudi i građani, svojim interesima i akcijama, neposredno udružuju i djeluju, bez obzira jesu li gdje već samoupravno-politički organizovani. To je ustvari jedinstveni front samoupravnog organizovanja socijalističkog društva. Upravo u takvom Socijalističkom savezu će Savez komunista najpotpunije ostvarivati svoju programsku, usmjeravajuću i konkretnu idejno-političku ulogu avangarde radničke klase i vodeće snage društva.

Osnova Socijalističkog saveza su radni ljudi i građani sa svojim kompleksnim interesima udruženi u svojim samoupravnim i društveno-političkim i drugim organizacijama, Akciono-političko jezgro čine društveno-političke organizacije na čelu sa Savezom komunista Jugoslavije. Prema tome, radni ljudi u osnovnim organizacijama udruženog rada, odnosno podružnicama Sindikata, u podružnicama i drugim oblicima teritorijalnog organizovanja, u društveno-političkim organizacijama, u društvenim organizacijama i udruženjima građana i u samoupravnim interesnim zajednicama tvore ukupnost Socijalističkog saveza. U njemu se ujedinjuju radni, teritorijalni i interesni princip organizovanja. Svi organi i tijela Socijalističkog saveza sastavljeni su na delegatskom osnovu iz samoupravno-političkih struktura koje ga sačinjavaju. Najprije u samoj društvenoj bazi pa sve do vrha uspostavlja se tako zajedništvo u dogovorima i akcijama svih radnih ljudi i građana, svih organizovanih socijalističkih snaga. Promjene u organizovanju, djelovanju i ustrojstvu Socijalističkog saveza treba upravo da doprinesu akcionom osposobljavanju SSRN za odgovorne zadatke koje ima u samoupravnom društvu, posebno za one koji se određuju Pismom i novim ustavnim rješenjima.

Summary

The Socialist League in the Self-Governing Society

The realization of socio-class interests of the working class, in alliance with all strata of society, more consequent development of self-governing and socialist democracy, inevitably require the reforms of the Socialist League.

Beginning with the Popular Front from the National Liberation Struggle, the Socialist League has been developing as a progressive movement of linking all democratic forces — working class, peasantry, progressive intelligentzia and other working strata of society. The articles of the New Constituion and the Platform for the Tenth Congress of the League of Communists of Yugoslavia assert and reaffirm the attitudes about the Socialist League as a democratic alliance of the working people and citizens and all organized socialist forces, in which the best popular traditions of the people's democratic organisation are being continued. In it the working people and citizens, the socio-political organized socialist forces at the head of which stands the League of Communists of Yugoslavia, realize the political unity, and the unity of action as well, of all socialist forces, with the aim of defining the socialist development on the basis of power and self-government of the working class and all working people.

Unlike to bourgeois society in which the interests of different social groups are in irreconcilable conflict, in the self-governing socialist society, however, the objective contradictory interests cannot be achieved but through coordinating efforts and negotiations. Upon this ground, in the self-governing socialist society, the social clustering and political organizing do not lead towards the political pluralism and multiparty system and at the same time they do separate themselves from the one-party monopoly of administrative socialism. The socio-organiza tional type of the Socialist League is a characteristical feature of self-government. The sui generis self-government of working people, in the political sphere, leads eventually to its full realization in the Socialist League. The direct socialist democracy, whose particular expression and form is to be found in the Socialist League itself, grows out on the ground of self-governing productional relationship, of direct decision-making and of negotiation of working people over the conditions, means and results of work and all other social affairs as well.

The socialist League is not, strictly speaking, a class organization. It has a complex social background. It is neither neutral, in terms of class struggle, nor is it accessible to all interests; it is, first of all, decidedly linked up with the interests of the working class. The open political struggle which is being waged in the Socialist Alliance of the working people cannot finish up with simple „counting" or mechanical union of all interests and suggestions, but it must lead to progressive synthesis, to selection and to determination of priorities which are int the interest of the working class and all working people, and self-government, and at the same time, it must lead to rejecting all ideas, demands and interests which are contrary to the socialist society. In the political sphere of the Socialist Alliance the conditions are being created for the interests of the working class to be dominant in the society; which means, in fact, for the self-government to become in practice a fundamental productional relationship and an integral system of society as well, based on the social property and distribution according to the results of work and the solidarity of all working people, with the decisive rôle of the working class in all social affairs.

The Socialist Alliance of Working People is, therefore, a new type of politico-self-governing association of working people and organized socialist forces, which unifies all who are for the selfgoverning socialism. As an alliance of all organized forces, it does not function in an emergency, from time to time, but it does exercise a permanent influence as a united effective force having a defined politico-organizational structure. The Socialist Alliance of Working People is a Front of socialist forces of a particular type aiming at the realization of the self-governing society. At the same time such a Socialist Alliance makes it possible for the peculiarities and independence of all socio-political organizations to come to their full expression. But, as for what is really common, what can be, thus united, best discussed through negotiation and be achieved through coordinated efforts, is to be done in the framework of the Socialist Alliance. At the same time, the working people and citizens, guided by their interests and ideas, associate and act directly, in the Socialist Alliance, no matter whether they are already organized somewhere else on the politico--selfgoverning basis. As a matter of fact, this is a unique front of self-governing way of

organizing in the socialist society. Indeed, in such a Socialist Alliance the League of Communists of Yugoslavia will fully carry out its program and its coordinating and concrete ideo-political rôle as a vangard of the working class and a leading force int the society.

The basis of the Socialist Alliance are the working people and citizens with their complex interests, united in their self-governing and socio-political and other organizations. The politico-active nucleus is made of socio-political organizations at the head of which stands the League of Communists of Yugoslavia. Therefore, the working people in the basic organizations of associated work, e. g. in the territorial headquarters of trade-unions and other forms of territorial organizing, in socio-political organizations of citizens and in self-governing communities of common interest, make up the entirety of Socialist Alliance. In it are united the working, territorial and interesting principles of political organizing. All organs and bodies of the Socialist Alliance are composed, on the principle of delegating, of politico-selfgoverning structures of which it is made up. At first in the very social basis up to the very summit, the commonness in negatiations and actions of all working people and citizens, of all organised socialist forces, is carried thus into effect. The changes concerning the methods of organizing, and acting of the Socialist Alliance as well those made in the very constitution thereof are, in fact, to render the Socialist Alliance of Working People more capable, in terms of action, for more responsible tasks which lie ahead in the selfgoverning society, particularly for those tasks which are laid down in the Letter and other constitutional decisions as well.